

З И М А

ЗБІРНИК ДЛЯ ДІТЕЙ

О · П · Д · Л

ПОВІДОМЛЕННЯ

1. На розбудову Фонду Видавництва ОПДЛ зложили свої пожертви після виходу книжки „Переполох” такі наші добродії: Український Народній Союз в Джерзі Сіті, до попередньої пожертви \$125 зложив ще \$25. Марія Бішко \$2. П. Віліям Пуйда \$20. Т-во „Дністер” в Нью Йорку \$25.

Всім жертводавцям Управа ОПДЛ складає свою сердечну подяку.

**Розбудуйте видавничий Фонд ОПДЛ!
Дайте своїм дітям книгу в рідній мові!**

2. Подаємо до відома наших читачів, батьків і матерів українських дітей, що Видавництво ОПДЛ розпочало друком „Українську Дитячу Енциклопедію”. Це буде Книга Знання, що даватиме українським дітям і молоді у формі окремих статей відповіді на їх питання. Виходитиме випусками в 60-80 ст. кожний. Першим випуском іде опис нашого рідного краю під назвою „УКРАЇНА — ЗЕМЛЯ МОЇХ БАТЬКІВ”. Книга буде мати понад 40 малюнків, які нагадуватимуть нашій молоді про „Україну”. В тексті буде подано в легкій приступній формі докладно географічні відомості про „Землю наших батьків”. Хто хотів би придбати цю цінну й необхідну для кожного книжку, хто хоче знати що то є Україна, нехай вже тепер зголошується до передплати. Передплата за цей випуск виносить тільки 75 центів. По виході в світ ціна буде збільшена, відповідно до затрат видавництва на друк. Передплату просимо засылати на адресу:

GEORGE TYSZCZENKO, 164 E. 127 St., New York 35, N. Y.

З И М А

ЗБІРНИК ДЛЯ ДОШКІЛЛЯ
ТА ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ШКОЛИ

упорядкувала
МАРІЯ ЮРКЕВИЧ

PLAST UKRAINIAN YOUTH ASS'N.
623 FLORA AVE.
WINNIPEG, MANITOBA R2W 2S4

Нью Йорк

1952

Об'єднання Працівників Дитячої Літератури

**Обкладинка і заставки
праці художника П. Холодного**

ПЕРЕДМОВА

Идучи назустріч вимогам батьків та виховників дитячих садків, ми випускаємо в світ 2-й збірник літературних матеріалів для дошкілля та школярів молодших класів — „Зима”. Перший збірник, під заголовком „Весна”, був виданий Світовою Федерацією Українських Жіночих Організацій (СФУЖО), як перший сезонний збірник для українських дітей.

Об'єднання Працівників Дитячої Літератури (ОПДЛ), видає збірник „Зима”, маючи на увазі гостру потребу літературних матеріалів для зимових свят (п'єси, вірші тощо), що їх особливо тепло сприймають діти.

Збірник „Зима” охоплює такі теми:

1. Зима в природі — вірші, оповідання, казки, сценки, що своїм змістом підкреслюють характерні моменти цієї пори року і тим збагачують досвід дитини, її уявлення та розвивають пам'ять і художнє відчуття.

2. Улюблене дитяче свято Св. Миколая. Для старших дітей — легенда про започаткування обдаровання дітей у день Св. Миколая. Сценка „Святий Миколай” надається для постановки під час свята і виконується самими дітьми.

3. Різдвяні Свята. Ознайомлення дітей із нашими традиціями, пов'язаними з цим великим святом: Свят Вечір, Свято Василя (Новий Рік). Відповідні вірші, п'єски, оповідання, казки, пісні, щедрівки. Коляди, які виконують і діти, всім відомі („Нова радість стала”, „Бог предвічний” і ін.), тому не подаємо їх.

4. Під час Різдвяних імпрез діти охоче виступають перед батьками з деклямацією віршів, тому ми подаємо їх для дітей від наймолодшого віку. Віршики ці не пов'язані з основною темою і не завжди відповідають художнім вимогам (бо, на жаль, для найменших у художній літературі нічого, майже, не знайдеш), а проте діти їх сприймають охоче і радісно і дають велику втіху батькам.

Не всі й казки, що подаємо, пов'язані з темою „Зима”. Але зимові вечори такі довгі і так цікаво дитворі послухати

казочок, які не завжди знає мама або бабуся, та й віє від них таким прекрасним ароматом народнього епосу, що просто грихом було б їх не подати в збірникові.

Загадки, що поміщені в збірникові, треба подати дітям після опрацювання з ними відповідного вірша чи казочки, щоб розгадка логічно була пов'язана з текстом і не була б заскладна для дитини. Після повторення, діти легко засвоюють загадки напам'ять, як також і приказки, що збагачують дитячу мову та розвивають меткість.

6. Подаючи в збірникові опис спокійних ігор, ми мали на увазі і переведення їх в час Різдвяних свят, коли діти, збуджені яскравими вражіннями (ялинка та ін.), потребують заспокоєння. Спокійна гра якраз і допоможе цьому.

Рухливі гри дають дітям багато радості й всебічно їх розвивають, але, за браком місця, ми подаємо їх лише дві.

Ще, щодо вивчення поданих у збірникові віршиків. Багато з них надаються для інсценівки. Так, відомий вірш О. Олесея „Раз я взувся в чобітки” — одна дитина проказує слова авторів, а друга — зайчиків з відповідними рухами. Також вірш „Киця” Івана Франка можуть проказувати троє дітей. Одна — слова автора, друга — запитує кицю, чого вона плаче, а третя дитина — слова киці. Або кінець інсценівки „Срібна зірка” Калюжноі: Перші чотири рядки („Добрий вечір вам у дім”) проказує одна дитина, наступні чотири рядки — друга і т. д. Отже цей уривок прокажуть четверо дітей. Це полегшує справу вивчення вірша і пошавляє саме його виконання. Для такого поділу годиться багато віршів (хоч би й уривки з вступу до п'єски „Св. Миколай” Ніни Калюжноі), легше треба, не розриваючи логічного пов'язання, поділити його проказ між декількома дітьми. Пісня „Ялинка” добре надається для хоровадних співів навколо ялинки під час дитячого свята.

Філадельфія

Марія Юркевич.

ЗИМА

Ой, багато снігу,
Багато!
Прибрались дерева,
Мов у свято:
У садочку яблунька
І бузок
Одягли білесенький
Кожушок.

А сніжок все падає
Ізгори,
Запушує вулиці
І двори.
Ой, лети, легесенький,
Ой, лети!
У садочку кучугуру
Намети.

Кучугуру високою,
Як гора,
Щоб санчатами спускалась
Дітвора.

К. Перелісна.

ВПАВ СНІЖОК

Впав сніжок! Впав сніжок!
Гей же, хлопці, до санок!
Хто змерзлюх — той хай трясеться,
Хто козак — нехай сміється!
Гей же, разом на горбок,
Гей же, хлопці, до санок.

Впав сніжок! Впав сніжок!
Гей, дівчатка, до санок!
Вітер, що сердито дує,
Не страшний нам, — він гартує,
Дасть рум'янці, мов квітки,
Гей, дівчатка, за санки!

Гей же, разом! Раз, два, три!
Розступіться всі вітри.
Дармо, вітре, дармо гониш,
Нас не спиниш, не здогониш,
Бо з'їжджаємо згори.
Гей же, разом! Раз, два, три!

М. Петрів

ЗАГАДКА

Іде, іде віз,
Хоч нема коліс —
Із горба без коней лине
І без пари й без бензини.
І не авто й не літак,
А снігами мчиться так,
Що, як піде викрутасом,

То і цапки стане часом,
А вельможних подорожніх
Поскидає в рів у сніг —
Не на лихо, а на сміх!
— Мудреці, не відкладайте,
Що за віз це, відгадайте.
Р. Завадович.

ЗАМИРЕННЯ З ЗИМОЮ

(Сценка)

ЗИМА:

Я холодна Зима,
В мене милости нема,
Я на людський плач німа,
Не благайте — все дарма!

ДІТИ:

Ми хлоп'ята і дівчата,
Взулись в теплі чоботята,
Нарядились у шапки,
Закрутились у хустки,
Вийшли Зиму зустрічати.

ЗИМА:

Ей, глядіть! Я землю всю
Білим снігом притрушу.

ДІТИ:

Снігом нас не налякати —
В нас для снігу є санчата,
Гей, з гори, з гори з'їжджати
Будем, хлопці і дівчата.

ЗИМА:

Мій Мороз усі квітки
Заморозить на кістки.

ДІТИ:

Та зате в нас на лиці
Розквітають рум'янці.

ЗИМА:

Я сердита, я весь світ
Закую в холодний лід.

ДІТИ:

Ми ж на совгах по льодочку
Будем мчатись на ставочку,
На ковзькому, на льоду
Всю забудемо біду.

ЗИМА:

Я пошлю великий вітер,
Зажену вас в хату, діти!

ДІТИ:

Швидші ми, як вітер твій,
Невсидючий буревій.
Наш рятунок не в утечі —
Ми йому покажем... плечі.

ЗИМА:

Вачу, що програла я,
Замала снага моя!
Помирімся краще, діти,
Хочу з вами в згоді жити.
Я обсиплю вас зірками,
Срібляними квіточками
Задзвоню я вам дзвінками,
Небом блиски розіллю —
Бо відважних я люблю.

ЗАГАДКИ

1. Таку я вдачу маю
То лину, то стрibaю,
А прийде зима,
Стану сама.
(Річка) | 2. Маляр сивенький
Всюди мандрує
Без пензля гарні
Картини малює.
(Мороз) | 3. П'ять теплих дірок,
П'ять темних комірок,
В них у зимові дні
Влізуть п'ять синів.
(Рукавиця). |
|---|--|--|

РОМАНОВА ПРИГОДА

В одному українському селі під Львовом жив хлопчик із своїми батьками. Він звався Романом. А часом звали його Ігорком, а це тому, що при хрищенні він отримав подвійне ймення: Роман-Ігор. Наш Роман був чемний і добрий. Любив дуже своїх батьків, дві сестрички та старшого брата. Раз, а було це взимку, сталась йому пригода. Послухайте, що то було.

Роман санкувався з іншими хлопцями. Весело й жваво йшла забава. Обличчя хлопців були червоні, ніхто навіть не чув, що надворі був мороз. Були б так грались до вечора, коли один з хлопців каже:

— Ходімо ще на річку ковзатися на льоду.

— Ходім, ходім, — загомоніли інші.

Роман не думав іти на лід, бо батько забороняв. Вже вертався в хату, але хлопці перемовили його:

— Ходи з нами, не бійся, лід грубий. Потягнули його за собою. Почали весело ковзатись. Аж ось несподівано лід увігнувся і тріснув, товариші розбіглись та й лишили Романа.

— Рятуйте! — крикнув Роман, як побачив, що тоне в воду, але хлопці так налякалися, що навіть не оглядалися.

А тимчасом Роман тонув. Не було йому помочі нізвідки. Тоді він закликав:

— Матінко Божа, рятуй мене! — і сталось диво. Раптом руками він затримався об лід і з трудом сам виліз наверх, на лід та й на берег.

Біжить Роман, вода ллється йому з одягу, а мороз тисне. Побачила його одна знайома жінка й сплеснула руками.

— Що ж це з тобою, Ромку? Не пуцу тебе аж поки не висушиться одяг. Взяла Ромка до своєї хати, зняла з нього мокрий одяг сушити. Романа положила в ліжку.

Горить у печі вогонь, сушиться одяг, а Роман міркує собі в ліжку: „коли б хоч мама не журилася мною”!

Лиш трошки задрімав під периною, коли почув голос:

— Ромку! Ромку!

Це мама шукала Ромка.

— Я йду, бо мама кличе, — сказав Ромко, прокинувшись.

— Але ж, Ромку, зажди аж висохне одяг.

— Дозвольте, я зараз піду, щоб мама не журилася, — попросив Ромко. І, не гаючись, убрався в напівмокрий одяг, подякував за опіку та побіг до мами.

— Мамо, — сказав із плачем. — Ти вже все знаєш про ковзанку... Роман дуже нечемний хлопець, але Ігор добрий, не гнівайся на нього.

А де ж той Ігор? — спитала здивована мама, бо призабула, що Роман дістав два ймення на святому хрищенні.

— Ось він, — відповів Роман та рукою показав на себе самого.

На це мама тільки усміхнулась та приголубила свого сина. З того часу Роман завжди слухав своїх батьків.

Приказка: Сів, як на льоду!

СИПЛЕ СНІГ

Сипле, сипле, сипле сніг.

Мов метелики сріблісті,

Сніжинки біленькі, чисті

Тихо стеляться до ніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.

Тихо, легко і спроквола

Покриває все довкола, —

Ні стежок, ані доріг.

Сипле, сипле, сипле сніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.

Вже присипав доли, гори,

Вже весь світ, мов біле море,

Біле море без доріг.

Сипле, сипле, сипле сніг.

І. Франко.

ЗАЙЧИК НА МОРОЗІ

Сидить зайчик на морозі,

А мороз аж тисне,

Воно ж, бідне зайченятко,

Навіть, ані писне.

Лапки, вухки задубіли,

В жилах кров холоне,

Воно ж, бідне зайченятко,

Тільки тихо стогне.

Ось лісок, там рух, пожива

В лісовій громаді.

Так би й скокнув, та не можна:

Вовчик на заваді.

Весь трясеться, зчулив вухка,

Не дріма лиш око.

Мерзне бідне зайченятко,

В полі одиноко.

О. Білоусенко.

ЗАГАДКА: Я звірок маленький
Довгі вушка маю.
Влітку — сірий,
Взимку — білий,
Швидко в ліс стрибаю. — (Зайчик)

КРИЖИНА

Юрко дуже любив зиму. Він говорив, що зима найкраща пора року. Щодня він ходив гуляти, іноді на совгах, іноді з саночками. Найбільше подобалося йому гуляти на ставку. Він любив дивитись на крижинки, що лежали біля ополонки. Одного разу він побачив маленьку крижинку, що переливала на сонці всіма кольорами веселки.

— Миколо, дивись, яка крижинка, — крикнув Юрко й сховав її в кишеню.

Увечорі, коли Юрко лягав спати, захотів покласти з собою й крижинку. Він поліз рукою в кишеню... Але там було тільки вогко. Плачучи, прибіг він до мами й ледве міг вимовити від сліз:

— Мамо, мамо, я крижинку загубив.

СНІЖИНКИ

Михайло прийшов з вулиці й приніс на рукаві декілька сніжинок. На холодній одежі вони не зразу танули. Це були гарненькі, пухнасті зірочки. Поки ми дивились — зірочки розтанули і замість них стали дрібненькі краплинки води. Так зникли сніжинки, а стала вода.

ЗАГАДКИ: Летить — мовчить
Лежить — мовчить,
А пора прийде,
Як звір зареве.
(Сніг)

На вулиці — горою,
А в хаті — водою.
(Сніг)

ВЗИМКУ

Побіг зайчик у село,
Бо лісочок замело,
Бо сьогодні у ліску —

Ні цвірінь,
Ні ку-ку.
А у нашій у хатинці —

Сто цукерків на ялинці,
Сто жовтеньких стрічочок,
Сто блакитних зірочок!

Ходи, зайчику, до нас,
Будем бавитись ввесь час,
Бо у тебе, у ліску —

Ні цвірінь,
Ні ку-ку.
А у нашій у хатинці —

Сто цукерків на ялинці,
Сто жовтеньких стрічечок,
Сто блакитних зірочок!

Леонід Полтава

ЗАГАДКА: Маленький, сіренький
По лісу біг,
За кущиком зник,
Від лисички втік. — (Зайчик)

МОРОЗ

(Народня казка)

У мачухи була пасербиця та рідна дочка. Рідна, що не зробить, за те її по голівці гладять та примовляють: розумниця. А пасербиця, як не годить — нічим не догодить, все не так, все погано.

І надумала мачуха пасербицю з двору прогнати:

— Вези, вези, старий, її куди хочеш, тільки б мої очі її не бачили, тільки б мої вуха про неї не чули! Та не вези до рідних у теплу хату, а вези її прямим шляхом, а там повернеш з дороги праворуч на бір, прямо до тієї сосни, що на горбочку стоїть.

Старий зажурився, заплакав. Проте посадив дочку в сани, хотів прикрити попоною, та й то побоявся, повіз бідолашну у бір, посадив у замет під сосну, перехрестив, а сам швидше додому, щоб очі не бачили, як помре.

Зосталась бідолашна, труситься. Хотіла вона встати, та сил не було, тільки зуби стукотять. Раптом чує: неподалечко Мороз на ялинці тріщить, з ялини на ялину перескакує та поляскує. Спинився він і на тій сосні, під якою дівчина сиділа, і каже:

— Чи тепло тобі, дівчино?

— Тепло, тепло, батеньку Морозе!

Мороз почав нижче спускатися, ще дужче потріскує та поляскує.

Питає Мороз дівчинку:

— Чи тепло тобі, дівчино? Чи тепло тобі, гарна?

Дівчина ледве диха та ще каже:

— Тепло, Морозеньку, тепло, батеньку!

Мороз дужче затріщав, дужче заляскав і дівчину спитав:

— Чи тепло тобі, дівчино, чи тепло тобі, гарна?

Дівчина дубіла вже і ледве чутно сказала:

— Ой, тепло, голубчику Морозе!

Тут Мороза жаль узяв, закутав він дівчину кожухами і відігрів її. Приніс він їй скриню високу та важку, повну всякого добра. Сіла вона в хутрі на скрині, веселенька та гарненька. Знову прийшов Мороз, на гарну дівчину поглядає. Вона його привітала, а він їй подарував сукню, вишивану сріблом і золотом. Наділа вона її, стала така красуня! Сидить і пісні співає.

А мачуха по ній поминки справляє, млинців напекла.

— Ідь старий, вези ховати свою дочку!

Старий поїхав, а собачка під столом:

— Гав-гав! дідову дочку в золоті, сріблі везуть, а бабину женихи не беруть!

— Мовчи, дурна! На млинець, скажи: „Бабину дочку женихи беруть, а дідової самі кісточки везуть!”

Собачка з'їла млинець та й знову:

— Гав-гав! дідову дочку в золоті, сріблі везуть, а бабину дочку женихи не беруть!

Баба і млинці їй давала і била її, а собачка все своє:

— Дідову дочку в сріблі, золоті везуть, а бабину дочку женихи не беруть!

Рипнули ворота, розчинилися двері, несуть скриню високу, важку, іде пасербиця — як велика пані сяє. Мачуха глянула і руками розвела.

— Старий, старий! Запрягай інших коней, вези мою дочку швидше у бір, посади на те ж саме місце!

Повіз старий бабину дочку у той бір, посадив на те ж саме місце.

Ось вдалині Мороз почав потріскувати та з ялини на ялину перескакувати та поляскувати.

Мороз вже ближче та ближче і питає:

— Чи тепло тобі, дівчино? Чи тепло, моя голубонько?

— Ой, морозе, дуже зимно.

Мороз почав нижче спускатися, дужче потріскує, частіше поляскує.

— Чи тепло тобі, дівчино, чи тепло тобі, красна?

— Іди ти геть! Хіба ти сліпий — і руки, і ноги відмерзли!

Мороз ще нижче спустився і спитав:

— Чи тепло тобі, дівчино?

— Забирайся геть, згинь, проклятий! І дівчина задубіла.

А стара каже:

— Старий, іди дужих коней запряжи, мою дочку привези, та саней не перекинь, та скрині не розбий!

А собачка під столом:

— Гав-гав! дідову дочку женихи беруть, а бабиної дочки у мішку кісточки везуть.

— Не бреші! на пиріг, скажи: „бабину дочку в золоті, в сріблі везуть!”

Розчинилися ворота, стара вибігла дочку стрічати, та замість неї обняла холодне тіло. Заплакала, заголосила, та пізно.

Приказка: Тріщи не тріщи, вже минули Водохреці.

ЗАГАДКА: Без рук, без олівця
Малюю взимку без кінця. — (Мороз)

ЯЛИНКА

Раз я взувся в чобітки,
Одягнувся в кожушинку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялинку.

Ледве я зрубати встиг,
Ледве став ялинку брати,
Як на мене зайчик плиг!
Став ялинку однімати.

Я сюди, а він туди,
„Не віддам,—кричить,—нізащо!
Ти ялинку посади,
А тоді рубай, ледащо!

Не віддам і не проси!
І цяцьками можна гратись:
Порубаєте ліси,
Ніде буде і схватись.

А у лісі скрізь вовки,
І ведмеді, і лисиці,
І ворони, і граки,
І розбійниці синиці”.

Страшно стало... „Ой, пусти!
Не держи мене за поли,
Любий зайчику, прости...
Я не буду більш ніколи”.

Низько, низько я вклонивсь,
Іще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувся
І подав сіреньку лапку. — О. Олесь

ЗАГАДКА: Що в лісі зимою і літом
Зеленим вкрито цвітом? — (Ялинка)

ЗИМОВИЙ САД

У саду, у саду
Грас вітер на дуду
Ще й у свищик свище
Лютий морозище!

У холодному саду
Я сьогодні не знайду
Ані комахинки,
Ані комаринки.

Всі комахи — у землі,
Під корою на гіллі,
Полягали спати,
Зиму переждати.

Хай собі у саду
Грас вітер на дуду,
Хай у свищик свище
Лютий морозище!

Леонід Полтава

РІЗДВЯНЕ ЯБЛУЧКО

Котилося яблучко червоненьке
Та й упало Галочці до кишеньки.
А Галочка яблучка та й не їла,
Між полову в скринечку положила.
„Лежи, лежи, яблучко, мов дитинка,
Поки прийде в гостеньки тут
ялинка”.

Як завне віхола вколо хати,
Вуде Різдво Галочка зустрічати.
Прибере ялиночку свічечками
Та й повісить яблучко між зірками.
Величать Ісусика будуть діти,
Вуде з гілки яблучко золотіти.

Роліаник.

КАПУСТОНЬКА

Покинута, занедбана на лузі
зеленіє капустонька у снігу,
а до неї стежечку не одну
протоптали ніженьки по лану.

Догадайтесь, дітоньки, ви самі,
хто ці робить стежечки у зимі.
Я вам в цьому віршику не скажу,
бо сам ще раз подивитись побіжу.

О. Олесь.

ГОРОБЧИК

На дворі холод, мряка,
Горобчик посмутнів:
„Ой, лишенько, ой, змерз я,
Ледь жив, ледь жив, ледь жив”.

Посипте, діти, проса,
Та крихот горобцям,
І горобці за це
Спасибі скажуть вам.

І як діжде горобчик
Весняних теплих днів,
Веселий заспіває:
„Жив-жив, жив-жив, жив-жив”.

ІІ РОЗДІЛ

ОПКУН ДІТЕЙ

Давно-давно, 1600 років тому, жив у місті Мирах, у Малій Азії, молодий хлопець Миколай.

Батьки його рано померли і по них залишилася спадщина. Миколай мав дуже добре серце і вирішив усе своє майно роздати бідним. Та тільки ж, як це зробити? Не ставало йому сміливості йти між людей і давати їм милостиню.

Через цю свою неспіливість чувся Миколай дуже нещасливий. Він так турбувався, що й спати не міг. І часто у безсонні ночі виходив на плаский дах свого дому і бачив звідтіля малі нужденні ліп'янки. Перед ліп'янками спали їх убогі пожиттєвці. За дня ліп'янки розжарювалися від гарячого сонця і тому було душно в них спати. Люди лежали на землі, в лахміттях, бо одежа їхня подерлася під час важкої праці в недалеких копальнях мармуру. Лежали тут і дрібні діти, що ніколи ще не зазнали радості в житті.

І стискалося серце Миколая на вид людського горя: як допомогти оцим нещасним малим дітям?

І вирішив: найближчої ночі набрав повний мішок усякої їжі, м'яса, хліба, паляниць з медом, дактилів, фіг, одежі і грошей, — непомітно вибрався з дому і тихцем поклав мішок біля порога найближчої ліп'янки, де спали діти.

Ранком побачив Миколай з даху, як зраділи бідні.

Другої ночі, знову вибрався Миколай з повним мішком і знову поклав його біля порога іншої ліп'янки, де спали діти. Такі мандрівки повторяв уже щонаочі.

У місті про ніщо інше і не говорили, як тільки про незнамого добродія. Діти не раз бачили крізь сон постать у темнім плащі, що клала мішок, але постать скоро зникала.

А старий, вірний слуга Миколая затривожився, коли побачив, що в коморах щораз менше припасів. „Напевне хтось краде”, — подумав. — „Треба зловити злодія!”

Став сторожити і ось однієї ночі побачив людину в плащі і в каптурі, що з мішком на плечах пролазила через браму на вулицю.

Зчинив галас, збіглися слуги і кинулися в погоню. Від галасу побудилися і люди на вулицях, побудилися і діти і всі стали доганяти чоловіка в плащі.

І от перші діти наздогнали його і...

— Це не злодій! Це наш опікун! Наш добродій! — закричали діти, бо пізнали незнайомого, і плащ його і мішок, повний добра.

Зупинились здивовані люди.

— Це ж Миколай! Багатий Миколай! Це він той добрий дух, що нам дарунки приносить, від голоду дітей наших рятує!

Б. Данилович.

Приказки: 1. Як Бог дасть, то й у вікно подасть.

2. Бачить Бог з неба, що кому треба.

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

Цей вступ до п'єски читають старші діти — школярі.

13, 14 і 15 розділи надаються для деклямації (не пов'язаної з п'єскою) під час свята Св. Миколая.

1. Падай, снігу-сніженьку,
Вистели доріженьку
Через ліс, через гай,
Щоб Святий Миколай
На землі не зблудив
Серед темних степів.
А на зустріч йому,
Позабувши зиму,
Їжачки вийдуть з нір,
Прийдуть олені з гір,
Вийде, навіть, ведмідь,
Що так солодко спить...
Падай, сніг, упадай,
Сріблом землю вкривай...

2. Леся ляльку вколисала
І до друзів так сказала:
Вміє трохи ми читати,
Вміє літери писати,
Я число уже до ста,

До Святого Миколая
Ми напишемо листа.

3. Леся, Ната і Богданко,
Галя, Валя і Оксанка
Сіли в коло на підлозі
І Святому Миколаю пишуть
Лист вони в тривозі:
О, Святий наш Миколай,
Ти про нас не забувай,
Ми старалися що сили,
Щоб дарунок заслужити.
Привези для нас мішок
І з малюнками книжок!

4. Лист готовий! — каже
Ната, —
Але ким же передати?
До Святого Миколая
Пошти все чомусь немає.

5. Сірий зайчик то підслухав
І в віконечко постукав
Та сказав: Я сірий зайчик,
Довгоногий пострибайчик,
Я стрибаю тут і там,
Дайте лист я передам!
6. Там, де в лісі сплять
ялинки,
Линуть крутяться сні-
жинки,
В'ються в ніжному таночку,
Як у срібному віночку.
Запитав їх сірий зайчик,
Довгоногий пострибайчик:
— Де дорога пролягає
До Святого Миколая?
Я їду, їду, їду —
А дороги не знайду.
Чи дороги вже нема,
Замела її зима?
7. Засміялись враз сніжинки
І прокинулись ялинки,
Зашумів під снігом гай:
— Йде, йде вже Миколай!
А із лісу виринає,
Щоб вітати Миколая,
Вовчик-братик і лисичка,
Прилетів снігур, синичка,
А з барлоги, наче з хати,
Виліз мишка волохатий
І спитав: Що це тут за
галас?
Що таке у лісі сталось?
8. А за ним і ведмежата
Стали поруч свого тата
І спитали: Що за галас,
Що таке у лісі сталось?
9. Задзвонили враз ялинки
І вклонилися сніжинки,
Уклонилися пташата,
- А за ними і звірята:
По доріженці із снігу
Всім на радість і на втіху,
Залишивши світлий край,
Йшов Святий наш Ми-
колай.
10. Зайчик враз підбіг до
нього:
— Я знайшов таки дорогу!
Радо зайчик закричав
І із шапки лист достав,
І сказав він Миколаю:
Я листа до тебе маю,
Наші діти написали
Й через мене передали.
Всі пошили вже торбинки
На дарунки для ялинок,
А для яблук і грушок
Я для себе взяв мішок.
11. І сказав так Миколай:
— Я їду із краю в край,
З хати в хату я вступаю,
Чемних діток я шукаю:
Кожен з них дарунок має
Від Святого Миколая.
Ну а ти, сіренький зайчик,
Довгоногий пострибайчик,
Підставляй скоріш мішок
І для яблук й для грушок!
12. І пішов із краю в край
Наш Святий Миколай,
А за ним і пташки,
І сніжинки-зірки,
І звірята з лісів,
І жучки із степів.
Падай, сніг, упадай,
І на поле і на гай,
Миколаю ти шлях
Чистим сріблом вкрийай.

13. Леся, Ната і Богданко,
Галя, Валя і Оксанка
Спали солодко в ліжках
І не чули, як з'явився
Миколай Святий в дверях.
Борода у нього сніжна,
А усмішка ніжна-ніжна,
З голубих його очей
Ллється світло на дітей.
Він сказав: — Були ви

чемні,

І слухняні і приємні
В нагороду я приніс
Подарунків цілий віз.
Будьте й далі чемні, милі,
Виростаєте в повній силі
І любіть свій рідний край,—
Так сказав їм Миколай.

14. Леся, Ната і Богданко,
Галя, Валя і Оксанка
Браз прокинулись в ліж-
ках —

І відразу подарунки
Опинилися в руках.

Ой, у мене, — каже Ната, —
Є нитки, щоб вишивати!
— А у мене є зшитки!
— А у мене є книжки!
А Богданко просто сяє:
Він тепер до малювання
Олівці найкращі має.
Урочисто до кімнати
З тістечками входить мати
Й каже дітям: — Будьте

знову

Чемні, милі, і здорові —
Через рік у цей же час
Миколай прийде до вас.

15. А в маленькій теплій хаті
Зайчик каже зайченятам:
Ось для вас тут є мішок
Спілих яблук і грушок.
До Святого Миколая
Я тепер дорогу знаю,
Через рік я знов піду
І його на втіху дітям
Знов на землю приведу.

Ніна Калюжна.

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

Входить Святий Миколай — з торбою за плечима, з патерицею в руці.

Святий Миколай:

Я Святий Миколай,
І покинув я рай,
Щоб на землю прийти,
Чемних діток знайти.
Є в торбинці подарунки
І з цукерками пахунки,
Помаранчі, шоколяда,
Повно тісток, мармеляда —

Все для діток малих
З зір несучи я золотих.
Хто був чемним, не сварився,
І з увагою учився,
І до мами був слухняний —
Подарунок враз дістане.
Гарні я несучи гостинці
Нашим діткам-українцям!

Святий Миколай звертається до дітей в залі, обов'язково викликаючи
з них відповідь. Можна називати імена.

Миколай: А вас, любі діти, я попрошу мені допомогти добрих діток відшукати, бо їм найпершим хочу дарунки передати. Будете мені помагати? Будете? Ну добре! Дякую, дякую!

А тепер лежить мій шлях І в гаю сріблянім,
І у селах і в містах, І в степу крижанім.

В залі встає дівчина і говорить:

Дорогий Святий Миколай, Якнайшвидше завітай,
Ти і нас не забувай, І тут діток є багато,
До (назва міста чи села, ку- Кличуть всі тебе на свято.
ди запрохує дівчинка Ми-
колая)

Святий Миколай: Гарзд! Я до вас скоріш прибуду,
Зірки промінь золотий
Шлях освітлює вже мій. (Відходить).

На сцену виходять, взявшись за руки, **Івась та Маричка.**

Івась:

Подивись, як сніг падає, Подивись навкруг, Маричко,
Лине, в'ється і кружляє, А ніде нема травички
Простиралом білим, білим Бідні пташки зголодніли,
Сонну землю покриває. Мабуть довго вже не іли.

Маричка:

Я принесла у кишені Хлібних крих не викидала—
Їм пшоно чотири жмені, Все для пташок я — збирала.

Горобчик (вистрибує сумний):

Чів, чів, чів!
Землю сніг покрив,
І зерна нема,
Бо навкруг зима.

Чів, чів, чів!
Я ще не їв,
У снігу і в льоду
Червяків не знайду!

Маричка:

Ой, горобчик — Солоденьке і смачненьке,
Бідний хлопчик, Наче з золота воно!
Ось пшоно, ось пшоно,

Горобчик (радісно літає в танку і співає):

Чів, чів, чів!
Я вже поїв.

Хай сніжок летить —
Буду, буду жить.

Зайчик (входить теж сумно) :

Ой, зима, ой, зима,	Кожушком білий сніг.
І морковки нема,	І капусточки нема,
На городі вже ліг	Ой, зима, ой, зима.

Івасик: Зайчику-пострибайчику, не горюй
На тобі морковку, покуштуй.

Зайчик:

Вклоняюся вдячно,	Я діточкам любим
Вклоняюсь низенько	За щире серденько.

Горобчик:

Будем зараз танцювати,	Веселитись і співати.
------------------------	-----------------------

Маричка:

Подивітеся мерщій	Що там світиться, горить,
За сріблястії кущі!	Наче зірка миготить?

Золоті зірочки (з'являються на сцену, танцюючи. Ніжна, тиха музика).

Зірочки ми променисті	Шлях із неба прокладаєм.
Ніжні-ніжні,	Сніг-сніжок, посипай,
Чисті, чисті,	Вже іде Миколай,
Ясним золотом ми сяєм,	Ти мерщій поспішай!
І Святому Миколаю	

Святий Миколай (входить) :

Я іду широким світом,	Щоб знайти, де добрі діти.
-----------------------	----------------------------

Горобчик:

Чів, чів, чів!	Це Івасика сестричка,
Я був не їв!	Тут мене нагодувала,
А мала Маричка,	Ще й ласкаво промовляла.

Зайчик:

І мені Івась маленький	Дав морковку солоденьку.
------------------------	--------------------------

Святий Миколай (до дітей у залі) : А ви, діти, бачили, як Маричка нагодувала горобчика? А як Івасик дав морковку зайчикові? Теж бачили? Дякую, діти, що говорите правду, дякую! А як ви думаєте, треба Маричці і Івасикові дати подарунок? А золотим зірочкам за те, що освітлювали дорогу вночі? А тепер, Івасик і Маричка, скажіть, де ви живете?

Дід-Мороз і Зима беруться за руки і танцюють, а круг них тихо в'ються
Сніжинки. **ДІД-МОРОЗ** і **ЗИМА** співають:

Йде-гуде метелиця, Снігом-сніговицею
Білим димом стелиться, Сипле над землецею.
Замовкає пісня, лиш ледь коли коливаються в танку Сніжинки.

Пробігає стурбований **Зайчик**. **СНІГУРОНЬКА** кличе його:
Зайку, Зайку, зупинися, В ніч різдвяну, променисту,
З нами в коло становися, З нами пісню урочисту,
Не тікай. Заспівай.

ЗАЙЧИК зупинився, та лиш на хвилину:
Тут діти заблудили, Їх до вас я, друзі,
Стежки не знайдуть, Зараз приведу.

Побіг **Зайчик** і зараз повертається з дітьми — хлопчиком і дівчинкою,
що залушені снігом. У **ХЛОПЧИКА** в руках ялинка. Він говорить:

Ми у лісі заблудились,
Ми померзли і стомились.
ДІВЧИНКА теж стурбована:
Нам додому треба йти,
Та дорогу не знайти.

Дуже вподобались **СНІГУРОНЬЦІ** діти:

Залишайтеся, діти,
З нами на ялинку,
Танцювати з вами
Будуть тут Сніжинки.
Це мої сестриці,
Ніжні та ласкаві,
Засипають сріблом
Запізнілі трави,
Засипають сріблом
Матінку-землицю —

Хай їй буде тепло,
Хай весна їй сниться.
Сніговий серпанок
Кину вам на плечі —
Залишайтеся з нами,
У Святий цей Вечір.
Ми вберем ялинку
Зірками, намистом —
Хай у нас на серці
Буде світло й чисто.

Дід-Мороз приніс велику, пишно вбрану ялинку. Хлопчик поставив біля
неї свою маленьку, невбрану. **Зайчик**, що, було, побіг кудись, повернувся
з кошиком, а в кошику повно моркви, шишок, срібних кульок, горіжів,
яблучок. **ЗАЙЧИК** говорить:

У лісі тихенько Покрита була.
Ялинка росла У шапочках білих
І снігом пухкеньким Гойдалися гілки

І зайчики сміло
Водили танки.
Різдвяна ялинка

Сіяє в зірках,
Як перли, крижинки
Блищать на гілках.

У цей час Зима прикрашає маленьку ялинку всім, що приніс Зайчик, знімає з себе блискуче намисто, срібні кульки і вішає на ялинку. Дід-Мороз розкрив свою торбу і роздає дарунки. Всі сплітаються в коло, танцюють і співають різдвяну пісню:

Сплетемо кругом ялинки
Веселе коло вмить,
А сніг, немов перлини,
Летить, летить, летить.
Різдвяний вечір чистий
На землю прилетів
І зірку променисту
На небі засвітив.
Горять вогні ялинки,
І зірочка горить,
А сніг, немов перлинки,
Летить, летить, летить.

Ніна Калюжна

ПЕРША ЗІРКА

Жалілася Ніцці її донечка, Вечірня Зірка:

— Матусенько люба! Мої сестрички до самого ранку гуляють по небі в розкішному вбранні. А мені дозволено тільки звечора по рожевому саяві пройтися, і вже в ліжечко кладуть.

А сльози кап-кап...

— Не плач донечко! — відповіла Ніч-Мати. — Усяка зірочка має своє призначення: одні звечора світять, другі опівночі встають, а треті вдосвіта виходять на небо. Вони вказують людям пору, а мандрівникам шлях, щоб не блудили.

— А що я маю робити? Ніхто мною навіть й полюбуватись не може — ще люди з вечірньою роботою не впораються, а мене вже немає! Даремна краса моя пишна!

— Жди Свят-Вечора! — сказала Нічка.

— Чи довго ждати?

— До завтра.

Лягла спати Вечірня Зірка, а разом з нею поснули й малі діти.

А прокинувшись уранці, вони прибирали ялинку по своїх домах і не зчулися як минув полудень.

Радісно билися маленькі серденька.

Ще трішки, ще трішки, і настане та прекрасна хвилина, коли батьки внесуть дідух, а на ялинці засяють ясні свічечки. І сяде вся сім'я до святої вечері, і заспіває колядок, і прийдуть царі з вертепом та козою, і буде так любо, так гарно на серці, як це буває тільки на Святий Вечір.

Але, чому на неї сьогодні так довго ждати?

Чому вечір так забарився?

Де перша зірка?

І тисячі русявих голівок вже на сторожі біля вікон. Тисячі дитячих оченят вдивляються в небо, де гасне сяйво дня. Тисячі усточок питають:

— Де зірка? Де перша зірка?

Вечірня Зірка зрозуміла.

— Мене виглядають! Я маю їм принести велику радість. Як гарно!

І вона мерщій з'явилась на небі, вся рум'яна від гордоців.

Враз загомонила земля дзвінками голосочками:

— Є! Перша зірка! Перша!

І був цей гомін, як гасло до великого свята. Сідали люди за столи під вишиваними скатертинами.

І дивились урочисто ліси і гори на осяяні міста і села.

Ніколи так гарно не світить Вечірня Зірка, як на Свят-Вечір. Вона присвічує добрим людям до спільної вечері. Чує, як бажають собі щастя люди, як говорять тварини...

Вона вбирає в себе частинку того дитячого щастя, що розцвітає під ялинкою, що бринить у колядці.

Бо Вечірня Зірочка теж дитина. А діти по всьому світі однакові.

Р. Завадович.

ЗОЛОТЕ ПАВУТИННЯ

Це було давно, давно. Надходило Різдво. В великій ясній чистій кімнаті стояла ялинка. Це була дуже-дуже гарна ялинка. На ній були золоті дзвіночки, срібні зірки і червоні цяцьки.

Діти не бачили ще тої ялинки, бо ще не прийшов час. Ще не засвітила різдвяна зірка. Але бачили її всі хатні звірятка. Бачив її кіт своїми зеленими очима, і бачив її маленький котик своїми синіми очима, і бачив її песик своїми карими очима.

Навіть маленька мишка, що так боялася великого kota, вибігла на хвилинку зі своєї нори, щоб поглянути на ялинку. Але був хтось, хто не міг бачити гарної ялинки. Це був малий сірий павук.

Бо павуки живуть у теплих куточках на темному горищі й у темних куточках льохів. І вони так само хотіли бачити ялинку, як і всі інші звірятка.

Але перед Різдвом кожна мама робить великі порядки, щоб усе було чисте й гарне. І мамина щітка пішла по кутках — шур, шур — і всі павучки мусіли повтікати.

І тому вони не могли бачити ялинки.

Але павуки люблять усе знати й усе бачити. Тому вони дуже зажурилися. Вони пішли до Ісусика й сказали:

— Ісусику, всі можуть подивитися на ялинку, а нас викинули. І ми не можемо побачити ялинки!

Жаль стало Ісусикові павучків, бо то були добрі павучки, і Він сказав:

— Ви побачите ялинку.

І на Свят Вечір рано, коли всі ще спали, Він впустив всіх павучків до кімнати, де стояла ялинка.

І павучки тихесенько лізли зі всіх горищ, так тихесенько лізли зі всіх комор, так вони тихесенько лізли зі всіх коридорів до теплої, ясної чистої кімнати, де стояла ялинка.

Був там і тато-павук, і мама павучиха, і маленькі, кругленькі павучки. І всі вони оглядали ялинку. Лазили вони вколо-вколо і дивились і дивились і дивились... І як вони дуже тіпилися! Вони вилізли на ялинку і почали оглядати кожну цяцьку: і золотенькі дзвіночки, і срібні зірки і малі свічечки, і червоні цяцьки. Коли вони надивились, пішли щасливі назад.

А коли вони пішли, прийшов Ісусик і глянув на ялинку. І що ж Він побачив? Ціла ялинка й усі цяцьки були вкриті павутинням.

Воно звисало з малих, білих свічечок, і срібних зірок і золотих дзвіночків, і з зелених гілок ялинки.

Що робити? Ісусик знав, що жадна мама не любить павутиння й ніколи не схоче, щоб воно було на ялинці. І тоді Ісусик діткнувся павутиння на ялинці і воно перемінилося в золото.

І коли засяла перша зірка, повно маленьких діточок вбігло до ясної кімнати. Якже ж вони здивувалися, коли побачили, що вся ялинка обвішана золотими ниточками.

Від того часу на різдвяних ялинках є все золоте павутиння.

Переповила Івга Щугай

З а г а д к а

Сидить дядько у кутку,
Пряде ниточку тонку, —
Пустить трохи слинки,
Приліпить до стінки.

А пані чубата
Ходила по хаті,
Ниточку порвала
І дядька прогнала.
(Павук і мітла)

СРІБНА ЗІРОЧКА

(Казка інсценівка для молодших діток)

На лісовій галявинці під ялинкою спить Зайчик-Побігайчик. Поскрипуючи чоботами, входить Дід-Мороз. Як махне рукавицями — так сніг і посиплеться.

Дід-Мороз:

Я мороз — Червоний Ніс
Ковдру білу всім приніс,
Загорнув землю, —
Хай їй добре спиться,
Хай весна їй сниться.

Сплять у гніздечках пташки,
На деревах сплять гілки
В шапочках біленьких,
Теплих та м'якеньких.

Дід-Мороз пішов. Входять хлопчик і дівчинка. Івась та Маринка. За ними входить Зима — срібна, блискуча, в яській короні. За нею Дід-Мороз осипає її снігом.

Зима:

Я сьогодні шовком білим
Землю-Матінку покрила,
У іней убрала пишній
Кожну гілочку розкішно.
Настає священний час —
День Різдва іде до нас.
Для Христа тепер постелю

Я перлинами простелю,
Із крижинок я свічки
Тут поставлю на гілки.
Покланяйтесь всі Йому —
Він для нас розвіяв тьму,
Світ він миром освятив,
Нас усіх благословив.

Дід-Мороз:

Гей, лісовії звірятка,
Гей веселі пташенятка,

Прокидайтесь, піднімайтесь,
На ялиночку збирайтесь!

Я від хати вам до хати
Буду снігом посипати,

Щоб дорогу ви знайшли,
Щоб сюди усі прийшли.

На галявину вбігають різні звірята, пташки, кружляють у танці. Раптом промінь світла пробіг по галявині. Всі припинили танець. Запитують один одного: Що це? Що це?

Зима врочисто:

Це до нас упала з неба
Срібна Зірка різдвяна,
Щоб у нас засяла в серці
Радість чиста і ясна.
І кого вона торкнеться —
Той весь серцем розцвіте,

І для того усміхнеться
З неба сонце золоте.
Тільки трудно їй дорогу
Розшукати на землі,
Заблудитись може зірка
Серед темряви в імлі.

Івась:

Я у темнім, темнім гаю
Срібну зірку відшукаю,

Покажу дорогу їй
Крізь пільму і сніговій.
(Побіг у ліс)

Дід-Мороз:

Тихше, тихше, тихше,
Хтось іде,

То Іваник Зірку
Нам веде...

Чути музику мов кришталеві дзвоники, ніжна, прозора. Входить Срібна Зірочка, — всі кланяються їй, вітають її.

Срібна Зірочка вітає всіх:

Я бачу: в вас очі, як небо ясні,
Я знаю: ви вірите щиро мені, —
Хай щастя розквітне в великий той час,
Хай радістю Бог обдарує всіх вас,
Благословить нашу Землю святу,
Колосом ниву наллє золоту...
Божий дарунок я людям несу —
Правду і Силу, Добро і Красу.

Срібна Зірочка хоче йти далі, але всі просять її лишитися на ялинці в лісі. В цей час Дід-Мороз і Зима обертають ялинку іншим боком, а там вона вся в іграшках блищить і сяє. Всі сплітають коло і співають різдвяну пісню:

Добрий вечір,	Це до нас упала з неба
Добрий вечір вам усім!	Срібна зірка різдвяна,
Всіх вітаєм, прославляєм	Щоб у нас засяла в серці
З нашим святом золотим.	Радість тиха і ясна.
Срібна Зірка промениста	І кого вона торкнеться
Сяє кожному із нас —	Той весь серцем розцвіте,
Хай же серце буде чисте	І для того усміхнеться
В цей святий Різдвяний час...	З неба сонце золоте.

Тихий і ніжний танець без слів, лиш музика, як кришталеві дзвоники...

Ніна Калюжна

СВЯТ-ВЕЧІР В УКРАЇНІ

Уже й печі повитоплювали, почало вечоріти. Але Тарас не пішов у хату, хоч і змерз: треба ще санчата полагодити, а то завтра вже не можна робити, бо завтра Різдво.

— Тарасе! — гукає мати в сніях.

— Чого, мамо?

— А йди сюди!

— Ніколи, мамо, от санчата полагодю — тоді.

— Йди, йди, голубе, треба! — каже мати, та так незвичайно каже, що Тарас зараз покинув санчата й пішов до матері.

— Ходімо, синку, кутю постановиш.

У Тараса й серце заколотилося. Та невже він становитиме кутю? Як же це її становитиме? І весело йому і страшно трохи. Він же ніколи навіть і не бачив, як становлять кутю. Завжди брат становив, і жінки в той час нікого не пускають у хату.

Несміливо переступив Тарас хатній поріг, ніби в чужу хату йде. Тай справді хата наче не та: чиста та тиха-тиха. Хоч і смеркло вже, а в хаті ще видно. Просто дверей, на лаві, сидить Наталя, ласкаво дивиться на брата й стиха усміхається. Мати витирає чистим рушником покуть, що й без того був чистий-пречистий.

— Ну, ходім, — каже мати.

Мовчки вийшли з хати, перейшли двір, підійшли до сіна:

— Набірай, синку, сіна з середини — нетертого, чистого.

Так само мовчки повернулися з сіном у хату.

— Клади сіно на покутті, — каже мати, — постели його гарненько.

Усе зробив.

— Бери ж тепер горшки.

На припічку рядом стоять два горшки: в однім кутя, в другім узвар. Обережно, наче дитинку малу, взяв Тарас один горщик, переніс на сіно. потім другий, поставив їх гарненько, поправив сіно. Нарешті взяв з полиці миску з медом і теж поставив тут.

— Ну, тепер, синку, іди, коли хочеш, на вулицю.

*

Тихо вийшов Тарас на вулицю. От і він становив кутю. Піти б сказати товаришам. Нехай знають, що він уже не яке-небудь мале хлоп'я. Ні, не хочеться щось: і завтра можна сказати. Сів Тарас на рундуці. Сказати учительці, що я кутю становив? От, подумає, який великий хлопець Тарас, — і йому вже кутю дають становити...

— Тарасе, йди вечеряти! — гукає мати з хати. Вся сім'я вже зібралася й посідала за стіл. Якась незвичайна ота вечеря. Один тільки раз на рік і бува така гарна.

На столі багато пирогів з маком, капустою, з картоплею. Все пісне, але смачне-смачне: борщ з карасиками, галушки з щукою, лин печений. Усі сидять веселі, але все якось тихо-тихо, бо свято близько, ніхто не заговорить голосно, не засміється. Батько всміхається, жартує з одним, з другим. Мати ласкаво озирає всіх, а більш усього дивиться на свого меншого, на Тарасика.

Аж ось і кутя на столі. Наталя приносить миску холодної води. Мати бере стільник з медом, кладе в миску, давить і мішає ложкою, потім виймає віск. Готова солодка сита. В ситу вона кладе кутю. Всі їдять тихо, потроху. Після куті, на стіл становлять узвар. І узвар не проста страва, й її їдять потроху. Повечеряли.

*

Але Тарасові ще одне велике діло: він повинен нести кутю бабусі.

— Треба причепуритися, синку, — каже мати й пов'язує йому стьожку на вишиваний комір білої сорочки. — Ну, біжи!

Миска куті, узвару й пирогів уже зв'язана в білий настільник. Тарас виходить на вулицю. Темно, треба йти обережно, щоб не побити миски. Ось хтось іде назустріч, а хто — не роздивитьсяся.

— Хто такий? — гукає Тарас.

— Це я, — чується знайомий голос Тарасового товариша. Грицька, — до дядька кутю несучи.

— А я до бабусі, — каже Тарас, — і розходяться без розмови, без жартів. Не до того.

От Тарас уже й повернувся. Всі вже сплять, тільки мати дожидає його. Все поприбирано, ніде в хаті ні замазаного горщика, ні миски немитої, нічого зайвого; на долівці ані соломинки.

Ліг Тарас, але заснув не відразу. Він бачив, як мати ще раз вимела хату, потім засвітила нову воскову свічку. От уже й мати лягла.

Крізь сон дума Тарас: „Гарно було сьогодні, а завтра ще краще буде”.

О. Єфименко.

ГРИЦЕВА ЯЛИНКА

У Гриця в кімнаті
Зелена ялинка
На знак, що вродилась
У Бога Дитинка.

Дістав він ялинку
Від мами і тата
На знак, що надходять
Різдвяні вже свята.

На ній є цукерки
Та ще й чоколяда,
І яблука гарні —
Грицькові розрада.

Ялинка сіяє
Зірками ясними,
Ще й ангелик білий
Літає над ними.

Ці зорі блискучі
Бабуся купили,
Щоб Грицеві ясно
Всі свята світили.

Ялинку хлоп'ятко
Кругом оглядає
І пісню-колядку
З батьками співає:

Дай, любий Ісусе,
І Ти, Свята Мати,
Святки перебути
Й на той рік діждати!

Роляник.

НАША КОЛЯДА

Засвітила зорі ніч різдвяна,
Батько ставлять свічку на столі,
А в очах у нас Земля Кохана
І хатки в загаті на селі.

А у серці чарівливий спомин
Будить мрії тихі і ясні
Про Різдво далеко там, удома,
Про різдвяні радощі й пісні.

І колядка звідкись глухо грас, При ялинці із чужого лісу
Мов з-під вікон українських хат — Заспіваймо, діти, до ладу,
Може нас так Рідний Край вітас І пошлім крізь зоряну завіс
З-за шпилів засніжених Карпат. В рідні землі рідну коляду.

Заспіваймо наше „Бог предвічний”,
Щоб почувли села і міста,
Що наш смуток, що наш жаль не вічний,
Що й нам Правда вродиться свята.

Р. Завадович.

ЩЕДРІВКА

Щедрик, ведрик,
Дайте вареник,
Грудочку кашки,

Кільце ковбаски.
Дайте ковбасу, —
Я додому понесу!

ЯК СВЯТКУЄТЬСЯ В УКРАЇНІ НОВИЙ РІК, АБО СВЯТО ВАСИЛЯ

Ранок. Навколо тихо-тихо. Все спить. Раптом хтось застукав у двері раз... другий... і замовк.

Господиня схопилася з ліжка, нашвидку одягнула кожух, накинула хустку і, човгаючи повстяниками, пішла відчиняти двері.

— А, це посівальник! Просимо, просимо до хати, — нібито жартуючи, загомонила господиня.

До хати ввійшов хлопчик років восьми. Він був у великих, мабуть татових чоботях і в смушевій шапці, що насувалась йому аж на очі.

Хлопець, не відповідаючи на запрошення господині, мовчки увійшов до хати, скинув шапку, став перед образами і збиваючись, почав вигукувати:

Сію, сію, посіваю,
З Новим Роком поздоровляю,
На щастя, на здоров'я та на Новий Рік,
Щоб уродило так, як і торік,
Жито, пшениця і всяка пашниця,
Коноплі під стелю на велику куделю.
Будьте здорові з Новим Роком та з Василем.

Він набрав повні жмені пшениці і посівав нею образи, вишивані рушники, сухі васильки та лямпадку. Зерно стукало

об скло та стіну, й падало, підскакуючи, на білу скатерку, хліб та чисто заметену підлогу.

Збоку від посівальника стояла маленька дочка господині, що на той час уже прокинулась. Вона збирала зерно і в голос лічила: раз, два, три...

— Ну, що, багато вловила зерен? — ласкавим голосом запитала мати.

— Багато, — відповіла дівчика.

— Отож і щастя багато матимеш, — потішала її мати і вийшла в другу хату.

За хвилину вона вернулася з цукерками, медяниками та дрібними грішми. Всім цим вона обдарувала посівальника. Він узяв подарунки, чемно подякував і вийшов з хати.

Олекса Степовий

ПІСНІ

Я л и н о ч к а

У лісі на галявинці Ялиночка зросла
і влітку і в зимі вона зелена все була
і влітку і в зимі вона зелена все була

У лісі на галявинці
Ялиночка зросла.
І влітку і в зимі вона
Зелена все була.

Співала хуга пісню їй:
— Ялиночко, засни...
Мороз сніжком обсіпував
І навівав їй сні.

І так росла ялиночка
У лісі в гущині,
Поки дідусь сивесенький
Раз не зрубав її.

Сіренький зайчик стомлений
Під нею спочивав.
А часом вовк, лихий хижак
Повз неї пробігав.

Тепер вона прикрашена
Тут серед нас стоїть,
Вогнями золотистими
У сяєві горить.

В ПОЛІ, В ПОЛІ ПЛУЖОК ОРЕ

Щ е д р і в к а

В полі, в полі плужок оре! Божа Мати їсти носить!
Приспів: Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір, Ори, синку цюю нивку!
Добрим людям на увесь вечір! Приспів:

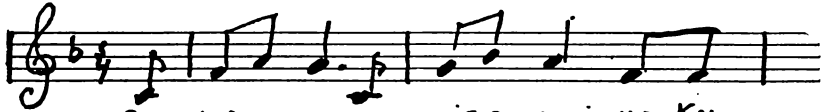
За тим плужком Господь Та посіємо пшеничку!
ходить! Приспів:

Святий Петро поганяє!
Приспів:

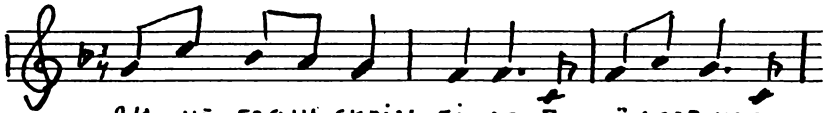

ЯЛИНКА

Гармон. Стеценка

ЗИ - МА, МО - РО - ЗИ, СНІГ В КОЛІ - НО. КУ -

АИ НЕ ГЛЯНЬ СКРІЗЬ БІ ЛО. В МО - ЇМ САД - КУ СТО -

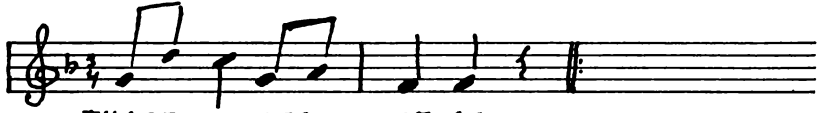
ЇТЬ Я - ЛИН - КА ТА - КА КО - РО - ША МИ ЛА. ЯК

ЗІШЛО СО - НЕ - ЧКО В НЕДІ - ЛЮ І МИРЮ - МУ ВСМІХ

НЕТЬ СЯ, Я - ЛИН - КА НА - ЧЕ НА ВЕ - СІЛЛЯ КВІ -

ТЧАЕТЬ - СЯ ВБЕ - РЕТЬ СЯ

На ній сніжинки кришталюві
Як ясні зорі сяють.
Такі убраннячка чудові
Ніхто не надіває.

Приспів: Як зійде сонечко в неділю
І мир йому всміхнеться,
Ялинка наче на весілля
Вквітчається, вбереться.

ВІРШІ ДЛЯ ВИСТУПІВ НА ДИТЯЧИХ СВЯТАХ

Дитячі вітання у свято.

Я — маленький хлопчик,
Виліз на стовпчик,
В сопілочку граю
З святом вітаю.

Я — маленька дівонька,
Як у полі квітонька,
Спідничка рябенька,
Чобітки шкапові —
Будьте з святом ви здорові!

Котик Мурчик

Котик Мурчик,
Мій голубчик,
Він удвох зі мною,
Як риба з водою.
Кашку смачненьку
В мисочку повненьку
Матуся поклали,
На снідання дали,

Я ту кашку виїдав
Котик — мисочку лизав.
Коли б мама теє знали,
Були б котика нагнали.
А тим часом він наївся,
Коло мене умостився,
Стиха казочку муркоче,
А я слухаю охоче.

Доки мені неборачку

Доки мені неборачку
Сидіти в запічку?
Я — великий, я вже можу
Погасити й свічку.

Що пальчика спекти можна,
Теє добре знаю,
Вже тепер отак на „жизу” —
Губки надимаю: — Фу!

Подала Олена Пчілка.

Мудра кицька

У збаночку молочко —
Ох, то штука ловка.
Та як його скоштувати?
Не влізе головка!...

Наша киця дуже мудра, —
Способу добрала:
У той кухликоч вузенький
Хвостика вмочала.

Отже, кухлик не звалила,
Зробила обачно,
Тепер хвостик витягає,
Облизує смачно.

Подала Олена Пчілка

Наталя швачка

Мама добре шити вміє.
І Наталя гарно шие.
Завтра Лялі для неділі
Вудуть вже панчішки білі.

І сорочка тепла, чиста
І разочок ще намиста,
Гарна хусточка рожева
И кожушиночка смушева.

Мама дбає про Наталю
А Наталочка про Лялю.
Щоб була не сиротина,
А ріднесенька дитина.

Василь Онуфрієнко

Чистенька Галя

До бабусеньки раненько
Наша Галя в гості йде.
Міє довго і чистенько
Личко гоже, молоде.

Потім щіткою сукенку
Чеше пильно все і все,
Найдрібнішу пилінку
З неї чисто ізтрясе.

Дальше чистить черевички,
Що блистять неначе скло
І втикає сині чічки
В русу косу на чоло.

Наче скляночка чистенька,
Наче квіточка з трави
Наша Галочка маленька —
А чи всі такі ви?

Р. Завадович

К и ц я

Плакала киця на кухні,
Аж їй очиці попоухли.
Чого ти, киценько, плачеш?
— Їсти чи питоньки хочеш?
— Їсти, ні пити не хочу,

З тяжкої жалості плачу:
Сам кухар сметанку злизав,
На мене кицюню — сказав;
Хотів мені лапки побити,
Чим же я буду ходити?

Іван Франко

У к р а ї н е ц ь

Українець я маленький
Україна — край рідненький.
Вірний син я свого роду,
Українського народу.

Все, що рідне, — я кохаю,
Всім, хто рідний — помагаю,
Своє ціню, свого вчуся
І до рідного горнуся.

Знай і ти своє любити,
Помагати і цінити;
Знай, що найчесніше діло:
Україну боронити сміло

У к р а ї н к а

Українка я маленька
Україна — моя ненька,
В неї щира я дитина,
Добра, люба й не єдина.

Вірна я дочка народу
Та ж козацького я роду,
Щиро я свій рід кохаю
Роду іншого не знаю.

Так я завжди буду жити,
Буду рідний край любити,
Українцям помагати,
Бо Вкраїна — моя мати!

Моя батьківщина

Де степ широкий, наче море,	Де житом ниви зеленіють,
Де дише пахощами гай,	Де пісня жалібно луна,
Де небо зоряне, прозоре, —	Де хати в вишниках біліють,
То мій святий, чудовий край.	То мила рідна сторона.

Рідний край

У всіх людей — одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай
Рідніше їм своя пустиня,
А ніж земний в чужині рай.

П р и к а з к и

Де рідний край, там і під ялиною рай.
Свій хліб кращий за чужого книша.
Зі своєї печі і дим не чадить.
В чужій хаті і тріска б'є.

М о л и т в а д и т и н и

Зішли, Боже, ласки	Май, Боже, в опіці
На дітей маленьких,	Всю нашу родину,
Щоб ми виростали	Глянь ласкавим оком
На потіху неньки.	Ще й на Україну.

РУХЛИВІ ГРИ

(Із збірника „Рухливі гри” Богуславської)

Д і д М о р о з

Діти стають в ряд з одного боку майданчика (кімнати) за окресленою межею. Осторонь на майданчику стає Дід-Мороз.

Дід-Мороз: Я — Мороз синій ніс, бородою заріс, хто з вас не боїться через поле перейти?

Діти: Не боїмося ми погроз, не страшний нам Дід-Мороз!

Діти сміливо перебігають на другий бік майданчика (кімнати) за окреслену межу. Мороз не ловить дітей, а лише доторкається до них. До якої дитини доторкнеться, та замерзає і стоїть нерухомо в тій позі, в якій доторкнувся Мороз.

Мороз знову запрошує дітей перейти через поле.

Діти відповідають йому те саме і швидко біжать виручати товаришів. Подають їм руки і разом з ними повертаються за межу.

Гра повторюється.

„Ми маленькі українці”

Всі діти, крім одного, стають парами гусачком. Один, що лишився без пари, стає спереду. На 5—6 кроків наперед від нього проводиться лінія поперек майданчика (кімнати).

Гра починається з того, що всі діти разом промовляють: „Ми маленькі українці любимо бігати-стрибати, ось попробуй наздогнати!” Після цих слів всі діти біжать наперед за лінію, де кожний намагається з’єднатися з своєю парою, а той, що стояв зпереду, намагається когось зловити (з тих, хто ще не встиг з’єднатися з своєю парою). Коли це йому вдасться, то він зі своєю парою вертається і стає разом з іншими, а той, хто лишається без пари, стане спереду і гра починається знову з проказуванням слів „Ми маленькі українці”...

Правила гри:

1. Після останніх слів („наздогнать”) кожна пара роз’єднується і біжить іншим боком, а з’єднується лише за лінією (спереду).

2. Той, хто стоїть спереду, — має право ловити лише за лінією.

СПОКІЙНІ ГРИ

М о в ч а н к а

(для старших дошкільнят)

Всі гравці кажуть разом якийнебудь віршик або промовку.
Наприклад:

Червінчики-червінчики
Дзвенять-дзвенять бубінчики
По свіжій росі,
По нивці, у вісці.
Там чашки, горішки,
Медок, колачі.
— Мовчи!

Коли скажуть останнє слово, усі повинні замовкнути і не посміхатися. Коли хтонеудь з дітей не витримає — засміється або скаже хоч одно слово, — платить покуту: скаче на одній ніжці до призначеного місця або загадує загадку, співає пісеньку і т. ін.

Вказівки до гри: Це — улюблена гра, популярна серед дітей. Можна грати в приміщенні і на прогулянці.

В цю гру діти можуть грати і самостійно, треба тільки показати їм приклад. Участь вихователя у грі дасть дітям задоволення, особливо коли придумати цікаві і смішні штрафи-фанти. Розігрувати фант треба зразу, не відкладаючи.

Якщо хтонебудь з дітей навмисно порушуватиме правила гри, спокусившись цікавим фантом, вихователь разом з іншими дітьми повинен вплинути на таку дитину, ставлячи їй в приклад найбільш стриманих дітей, які ні разу не виламались з гри.

Чорне і біле

Усі діти сідають у коло, крім однієї вибраної дитини, яка залишається посередині кола і, підходячи до кожного по черзі, каже:

— Вам прислали сто долярів, що хочете, те купіть, білого й чорного не називайте, „так” і „ні” не кажіть. Що ви собі купите?

— Я куплю коня.

— Якого, білого чи чорного?

— Сірого.

— Краще купіть білого.

Коли покупець забуде і скаже одно з слів, на які в цій грі накладається заборона, він сам стає продавцем або платить покуту, яку йому призначають усі граючі або та дитина, яка заставила його програти.

Вказівки до гри: В цій грі дітям доводиться стежити за собою, за своєю мовою і це розвиває увагу й витримку.

П о д о р о ж

Всі сідають на стільчики з таким розрахунком, щоб одній дитині — оповідачеві — не вистачало місця. Кожний граючий придумує собі якунебудь назву, наприклад: один — трамвай, другий — потяг, третій — ліс, четвертий — річка, п'ятий — ведмідь і т. ін. Виховниця розповідає їм про свою подорож, згадуючи то про одну, то про другу з вибраних дітьми назв — про тварин, транспорт та ін.

Наприклад: „Я вийшла з дому рано-вранці. Іду вулицею — бачу, трамвай їде (названа дитина стає за вихователькою, і вони йдуть разом, а вихователька розповідає далі). Я швидко сіла і поїхала на вокзал. Через кілька хвилин я сиділа вже в поїзді (дитина, що задумала поїзд, приєднується до мандрівниці). Іду і дивлюсь у вікно. Ось — річка, за річкою лісок” і т.д.

Так поступово приєднуються усі діти. На слово „приїхали” діти біжать швидше займати свої місця. Кому не вистачить місця, той буде оповідачем. Всі вибирають собі нові назви, і гра повторюється.

Вказівки до гри. Перед розповіддю треба спитати всіх дітей, хто яку назву собі вибрав, і добре їх запам'ятати. Грати в цю гру краще з невеликою групою дітей. Коли граючих буде багато, можна запропонувати їм вибрати кілька однакових назв. Наприклад, кілька дітей будуть кізочками, кілька жабками та пташками.

Оповідачем спочатку буде сама виховниця, але поступово діти самі зможуть придумувати розповіді. Виховниця повинна дати приклад дуже простої й короткої розповіді, в якій скоріше перелічується ряд назв, ніж докладно розповідається про кожну.

З М І С Т :

	Стр.
Передмова, М. Юркевич	3
Зима. — К. Перелісна	5
Впав сніжок. — М. Петрів	5
Загадка. — Р. Завадович	6
Замирення з зимою (сценка). — Роляник	6
Романова пригода.	7
Сипле сніг. — Ів. Франко.	8
Зайчик на морозі. — О. Білоусенко	8
Крижина	9
Сніжинки	9
Взимку. — Леонид Полтава	9
Мороз. — Народня казка.	10
Ялинка. — О. Олесь	12
Зимовий сад. — Леонид Полтава	13
Різдвяне яблучко. — Роляник.	13
Капустонька. — О. Олесь	13
Горобчик	13

РОЗДІЛ II.

Опікун дітей. — Б. Данилович.	14
Святий Миколай. — Ніна Калюжна.	15
Святий Миколай. — Ніна Калюжна.	17
У лісі на ялинці. (Різдвяна сценічна казочка). — Ніна Калюжна.	20
Перша зірка. — Р. Завадович.	22
Золоте павутиня. — Івга Шугай.	23
Срібна зірочка. (Казка інсценівка для молодших дітей).—Н. Калюжна	25
Свят-вечір в Україні. — О. Єфименко.	27
Грицева ялинка. — Роляник.	29
Наша коляда. — Р. Завадович.	29
Щедрівка.	30
Новий Рік. — Як святкується в Україні. — О. Степовий	30
Ялинка. — (Пісенька).	31
В полі, в полі плужок оре. — (Щедрівка).	32

Вірші для виступів на дитячих забавах.

Дитячі вітання у свято.	34
Котик Мурчик.	34
Доки мені неборачку. — О. Пчілка	34
Мудра Кицька. — Подала О. Пчілка.	34
Наталя швачка. — Василь Онуфрієнко.	34
Чистенька Галя. — Р. Завадович	35
Киця. — Іван Франко	35
Українець.	35
Українка.	35
Моя Батьківщина	36
Рідний край.	36
Молитва дитини.	36

Рухливі гри:

Дід Мороз.	37	Чорне і біле.	38
Ми маленкі українці.	37	Подорож.	39
Мовчанка.	38	Зміст.	40

Управа ОПДЛ радо вишле Вам на замовлення такі свої нові видання:

1. М. Погідний: **Гетьманська булава**, багато ілюстрована історична казка ----- \$0.25
2. **Казка дітям невелика про курчатко і шуліку.** (Ілюстрована баєчка для малих діток) ----- \$0.20
3. М. Погідний: **Срібна гривна** — Історичне оповід. з ілюст. \$0.25
4. **Привіт, Україно, Тобі!** Збірник оповідань та віршів для молоді, з ілюстраціями ----- \$0.25
5. Олена Цегельська: **Петрусева повість.** Оповідання про перебування малого Петруся під час війни в Німеччині ---- \$0.25
6. Роман Завадович: **Переполах.** Віршована казка для дітей молодшого віку. Багато ілюстрована ----- \$0.50
7. Марко Вовчок: **Сестричка Мелася.** Розкішне видання казки з ілюстраціями Я. Гніздовського ----- \$0.40
8. **ЗИМА.** Збірник оповідань, казок та віршів придатних для деклямацій і читання на Св. Миколая та Різдва Христового. Уложила М. Юркевич ----- \$0.50
9. Р. Кіплінг: **Ріккі-Тіккі-Таві** (оповід з мал.) ----- \$0.20
10. Ю. Тищенко-Сірий: **Україна — Земля моїх батьків.** Описова багато ілюстрована (до 40 ілюстрацій) Географія України. Друкується, але вже приймається передплата. Ціна по передплаті ----- \$0.75

Адреса видавництва ОПДЛ:

GEORGE TYSZCZENKO, 164 E. 127th Street, New York 35, N. Y.

Ціна \$0.50

Printed in U.S.A.

By "Svoboda", 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.